

ГЕОДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вивчення особливостей перебігу процесів відтворення населення в різних країнах і регіонах продовжує залишатися актуальним завданням для географів [1,с. 268]. Демографічний фактор (поряд з економічними, соціальними і національними факторами) є одним з найважливіших передумов суспільного розвитку.

Демографічний розвиток протікає під впливом складного комплексу різних чинників, здебільшого економічного і соціального характеру. Число чинників на регіональному рівні невимірно зростає, а зв'язки між ними ускладнюються. До передумов демографічного розвитку ми віднесли такі фактори: природно-екологічні чинники, а саме: географічне положення та природні ресурси області, екологічний стан регіонів; суспільно-географічні чинники : рівень добробуту населення регіонів, стан житлово-комунального господарства, зайнятість населення, освіта та культура.

Сучасна демографічна ситуація в Україні та на рівні всіх областей характеризується поглибленням демографічної кризи. Це стосується всіх демографічних процесів – народжуваності, смертності, статевовікової структури, шлюбності. В результаті зміни параметрів цих процесів в обласних регіонах, зокрема в Миколаївській області, посилився процес депопуляції, тобто скорочення чисельності населення в результаті перевищення кількості померлих над кількістю народжених.

Зміни чисельності населення відбуваються за рахунок природного та міграційного руху. У Миколаївській області починаючи з 1995р. розпочався процес зменшення чисельності населення.(рис.1).

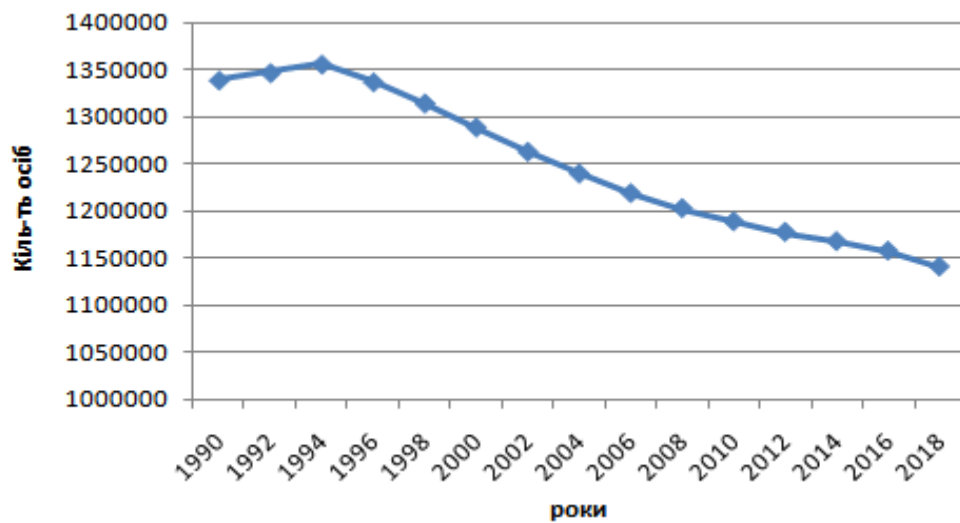

Рис.1. Чисельність населення Миколаївської області з 1990 р – 1 січня 2018р.

На даний час головним фактором зменшення чисельності населення є його природне скорочення: перевищення числа померлих над кількістю живонароджених. Найбільш кризовим періодом в регіоні були 1999–2009рр., коли чисельність населення зменшилась від 1300949 млн. осіб до 1195123 млн.осіб. (рис. 1)[2, с.93].

Останніми роками в Миколаївській області намітилася тенденція до стабілізації рівня смертності, водночас, у 2017 році дещо знизився рівень народжуваності і, як наслідок, природне скорочення порівняно з 2016р. збільшилось . Ми порівняли показник природного приросту в сільських та міських поселеннях області та виявили, що показник природного скорочення в селах більший, ніж в містах.(рис. 2; рис. 3).

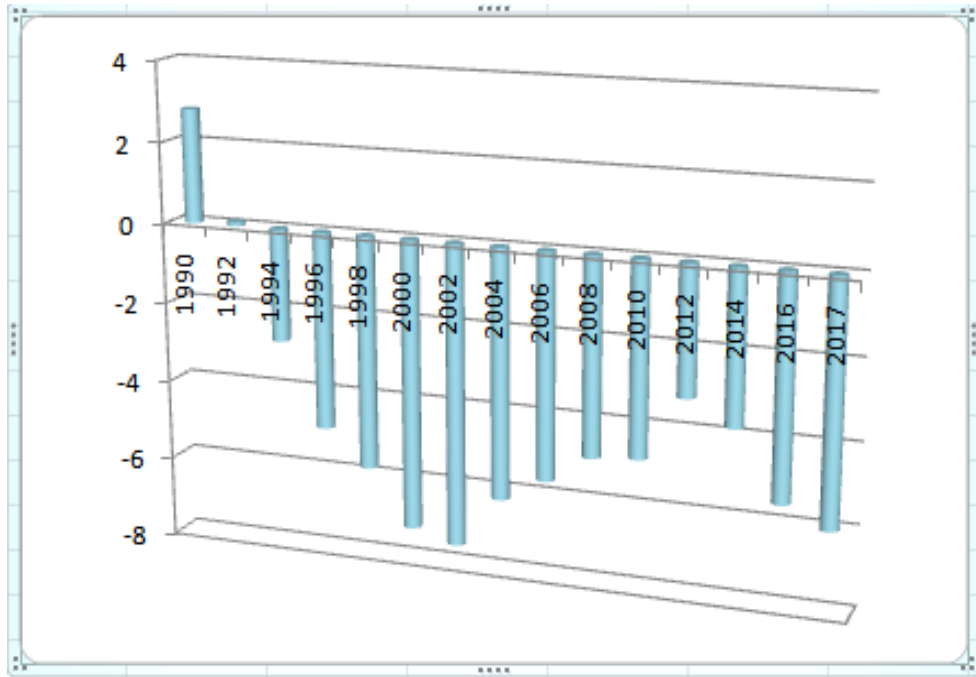

Рис.2. Загальний коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення в міських поселеннях з 1990-2017 рр.

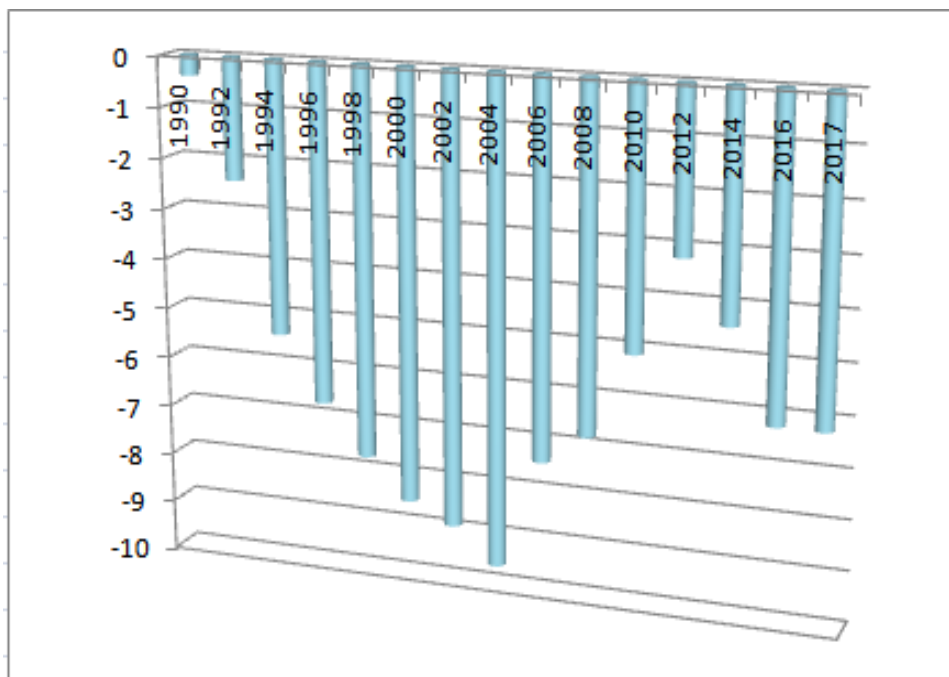

Рис.3.

Загальний коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення в сільських поселеннях з 1990-2017 рр.

Найменший показник природного скорочення спостерігається у регіонах з найбільш вигідним географічним положенням в області, що обумовлено наявністю поряд річки та родючих ґрунтів. По-друге, це

регіони з найбільшою кількістю міст: Вітовський, Арбузинський, Веселенівський, Миколаївський [3, с.111].

Міграційний рух в останні роки відігравав незначну роль у формуванні чисельності населення. Так, у 2017р. міграційний приріст становив -1,7‰(табл.1)[4,с193].

Табл.1. Основні показники міграції населення в міських поселеннях та сільській місцевості

	2005	2010	2015	2016 ¹	2017 ¹
Міські поселення та сільська місцевість					
Кількість прибулих осіб	20213	15354	14023	6067	8205
на 1000 осіб наявного населення	16,5	13,0	12,1	5,3	7,1
Кількість вибулих осіб	20744	15719	13817	7508	10095
на 1000 осіб наявного населення	16,9	13,3	11,9	6,5	8,8
Міграційний приріст, скорочення (-) осіб	-531	-365	206	-1441	-1890
на 1000 осіб наявного населення	-0,4	-0,3	0,2	-1,2	-1,7

Проаналізувавши показники за 2017 р (1,7‰) кількість мігрантів більша в сільських поселеннях ніж в міських. Найбільша кількість людей в сільських поселень переїжджають у міста з кращим рівнем медицини та наявністю робочих місць і належної освіти.

Найбільша кількість вибулих в таких регіонах: Новобузький, Братський, Доманівський, Єланецький, Врадіївський. Все це пов'язано з великою кількістю сільських поселень, а як правило низькими показниками комфортності життя.

Тривалість життя є одним з головних компонентів індексу людського розвитку, який розраховує ООН. Саме поняття середня очікувана тривалість життя — це середнє число років, що належить прожити поколінню, яке народилося (ровесникам певного віку) при умові,

якщо протягом наступного життя показники смертності будуть такими ж, як і в роки, для яких робились розрахунки. В Україні рівень цього показника значно знизився за період незалежності і вона посідає 120-те місце серед країн членів ООН. Разом з тим у Миколаївській області спостерігається хоч і незначне, але збільшення показника тривалості життя, як серед чоловічої, так і серед жіночої статі (табл.2).

Табл.2. Середня очікувана тривалість життя при народженні

з

	Міські поселення та сільська місцевість		
	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
1990	69,36	64,22	74,25
1991	68,44	63,23	73,59
1992	68,22	62,79	73,67
1993	67,84	62,38	73,17
1994	66,92	61,56	72,42
1995	65,78	60,08	71,79
1996	65,97	60,15	72,13
1997	66,58	61,14	72,22
1998	66,90	61,18	72,88
1999	66,46	60,92	72,26
2000	65,87	60,10	72,02
2001	66,03	59,89	72,64
2002 ¹	66,42	60,26	73,08
2003 ¹	66,22	60,29	72,62
2004 ¹	66,21	60,33	72,50
2005 ¹	66,35	60,36	72,81
2006 ¹	66,88	61,05	73,05
2007 ¹	67,08	61,23	73,21
2008 ¹	66,86	60,97	73,10
2009 ¹	67,65	62,08	73,32
2010 ¹	68,71	63,45	73,94
2011	69,72	64,61	74,53
2012	70,02	64,80	75,08
2013	70,08	65,00	75,06
2014	69,96	64,90	74,91
2015	70,32	65,31	75,17
2016	70,67	65,58	75,63
2017	71,33	66,55	75,87

ській області

На показник середньої очікуваної тривалості життя особливо впливає збільшення смертності серед дітей, молоді та осіб працездатного віку.

В результаті росту смертності і падіння рівня народжуваності формується структура населення, для якої характерна достатньо висока питома вага осіб старших вікових груп і значно менша – дітей. Спостерігається високий рівень демографічної старості та регресивний тип вікової структури, в якій частка прабатьків більша, ніж частка дітей. Перевага жінок у її загальній чисельності призводить до диспропорцій у шлюбних відносинах та у відтворенні населення. Баланс за ознакою статі має також важливе значення в організації виробництва, використанні трудових ресурсів. Проте, смертність чоловіків у працездатному віці спричиняє деформацію цього співвідношення[5,с.32].

Проведене дослідження демографічної ситуації в Миколаївській області виявило переважання несприятливих демографічних тенденцій, до яких належать : значне зменшення рівня народжуваності, збільшення рівня смертності, збільшення очікуваної тривалості життя населення, зростання рівня старіння населення, природне скорочення і від’ємне сальдо міграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гукалова І.В. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. / І. В. Гукалова, Д. С. Мальчикова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 268 с.
2. Демографічна ситуація у Миколаївській області у 2017 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mk.ukrstat.gov.ua

3. Демографічний паспорт території. Миколаївська область. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/Mult/Dialog/statfile1_c_files/pasport1.htm?48

4. Населення Миколаївщини 2015 / Головне управління статистики у Миколаївській області. — Миколаїв, 2016. — 180 с.

5. Соціально-економічне становище Миколаївської області у 2016 році. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.mk.gov.ua/ua/economy/strateg

6. Топчієв О. Г. Геодемографічний процес: зміст і функції поняття / О. Г.Топчієв, З. Б. Куделіна, В. В. Яворська // Укр. геогр. журн. - 2000. - № 2. - С. 25–27.

7. Молікевич Р.С. Смертність населення Херсонської області на початку ХХІ ст.: динаміка, причини, територіальні відмінності / Р.С. Молікевич // Економічна та соціальна географія. Наук. зб. / [Ред. кол.: С.І. Іщук (відп. ред.) та ін.]. – 2014. – Вип. 2 (70). – С. 106-115.

8. Молікевич Р.С. Ієрархічний підхід до суспільно-географічного визначення змісту категорії «медико-демографічна ситуація»/ Р.С. Молікевич // Часопис соціально-економічної географії. – Харків, 2015. – №18(1). – С. 170 – 177.

9. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія/ за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – 438 с.

10. Мезенцев К.В. Тренди розвитку міських поселень в Україні / К.В. Мезенцев // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. -2013. - Вип. 1(61). - С. 31–36.

11. Яворська В. В. Аналіз структурновікових деформацій населення: регіональний аспект. / В. В. Яворська, О. І. Ніколаєва, С. О. Шулевський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. -2015. - Вип. 2 - С. 37- 45.